

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΤΟΣ Α΄.-ΤΟΜΟΣ Α΄.

(Ὅτι ἐστὶ περὶ τοῦ ἄν ὀσιωτέρου ἀνθρώπου
βουλευόμενον ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οἰκείων. (Πλάτ. Θιάγης.)



ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Κ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

—
1879

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ Τῷ ΣΧΟΛΕΙῳ ΤΑΞΕΩΣ.

Ἔστιν οὐδὲν οὕτως αὐτ' εὐχρηστον
οὔτε καλὸν ἀνθρώποις, ὡς ἡ τάξις.

(Ξεν. Οἰκον. 8, 3).

Ἦν ἔργον ὑπὸ πολλῶν καὶ διὰ πολλῶν ἐκτελούμενον εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐοδωθῇ ἄνευ τάξεως. Ἡ δὲ τάξις δὲν κατορθοῦται διὰ μόνης τῆς εἰς αὐτὴν ἀσκήσεως τῶν ἐμψύχων καὶ τῆς εὐθετήσεως τῶν ἀψύχων ὀργάνων, ἀλλὰ προσαπαιτεῖται καὶ ὁ ἡγεμὼν τῆς τάξεως. Δύναται στρατός τις νὰ εἶναι ἄριστα ἡσκημένος εἰς τὴν τάξιν ἄνευ στρατηγοῦ οὐδὲν κωλύει ἢ ἀσκήσεις νὰ μὴ ἐπέλθῃ δεινὴ σύγχυσις καὶ ἀταξία. Τοιοῦτος ἡγεμὼν ἐν τῷ σχολείῳ εἶναι ὁ διδάσκαλος.

Καὶ ἐνταῦθα ἔχει ὁ διδάσκαλος μέγα καὶ ὑψηλὸν ἔργον νὰ ἐκτελέσῃ. Ἄνευ τάξεως ἡ ἀρίστη διδασκαλία ἀποβαίνει ματαία· πολύτιμος χρόνος καὶ μόχθος πολὺς διδασκάλου καὶ μαθητῶν καταναλίσκεται ἀνωφελῶς, φθορὰ σκευῶν καὶ ὀργάνων διδασκτικῶν, ἀφορμαὶ νεκνιευμάτων, σωματικοὶ κίνδυνοι, ψυχικοὶ κίνδυνοι· ἴδου τὰ προϊόντα τῆς ἀταξίας.

Ἡ τάξις δὲν εἶναι τόσον εὐκατόρθωτον πρᾶγμα, ὅσον φαίνεται· αἴτιον δὲ, ὅτι δὲν χρήζει διδασκαλίας μᾶλλον, ἢ παραδείγματος καὶ ἀσκήσεως. Δυσκόλως δύναται ὁ διδάσκαλος νὰ ἀπαγγείλῃ λόγους ἀνωφελεστέρους τῶν τοιῶνδε· « Τὴν δεῖνα ὥραν πρέπει νὰ ἔρχεσθε! Οὕτω νὰ ἐξέρχεσθε! Ἐκεῖ νὰ ἀποθέτετε τοὺς πῖλους! Οὕτω νὰ κρατῆτε τὴν γραφίδα! κτλ. » καὶ ἔπειτα οὔτε αὐτός ποτε νὰ ἐκτελῇ τὰ παραγγέλματα ταῦτα τῆς τάξεως, οὔτε νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τούτων δι' ἀμέλειαν ἢ ῥαθυμίαν.

Ὀλίγοι λόγοι καὶ ἄπαξ ἐν ἀρχῇ εἰρημένοι περὶ τῆς ἐν τῷ σχολείῳ τάξεως ἀρκοῦσι· διότι ἡ τάξις ἢ ἐν τῷ σχολείῳ δὲν εἶναι πρᾶγμα τι δυσμάθητον. Μετὰ τούτους δὲ ὅμως ἀπαιτεῖται, Α') αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ἀκριβῶς καὶ ἐνδελεχῶς νὰ τηρῇ τὴν τάξιν τοῦ σχολείου· Β') νὰ μὴ φείδεται χρόνου καὶ κόπου, μάλιστα ἐν ἀρχῇ τοῦ σχολικοῦ ἔτους, ὅπως ἀσκήσῃ τοὺς παῖδας εἰς τὴν ἐν τῷ σχολείῳ τάξιν. Συμφέρει τὸν πρῶτον μῆνα νὰ γίνεται ἐλαχίστη μάθησις χάριν τῆς εἰς τὴν τάξιν ἀσκήσεως μᾶλλον, ἢ καθ' ὅλον τὸ σχολικὸν ἔτος νὰ ταράσσεται καὶ διακόπτεται καθ' ἑκάστην ἡ διδασκαλία δι' ἄγνοιαν ἢ ἀνασκησίαν τῆς τάξεως· Γ') νὰ φροντίζῃ ἀδιαλείπτως, ὅπως τηρῆται, ἢ, ταρασσομένη, εὐθὺς ἀποκαθιστᾶται ἢ ἐκάστοτε προσήκουσα τάξις.

Τῆς καθ' ὅλου σχολειακῆς τάξεως διακρίνομεν τέσσαρα μέρη· α') τὴν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς διδασκαλίας τάξιν· β') τὴν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τάξιν· γ') τὴν μετὰ τὸ τέλος τῆς διδασκαλίας τάξιν· δ') τὴν μεταξὺ δύο μαθημάτων τάξιν.

α) Ἡ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς διδασκαλίας τάξις.

Οἱ μαθηταὶ ὀφείλουσι νὰ ἦναι ἐν τῷ σχολείῳ 15 μέχρι 5 λεπτῶν πρὸ τῆς τεταγμένης ὥρας τῆς ἐνάρξεως τῶν πρὸ μεσημβρίας ἢ μετὰ μεσημβρίαν μαθημάτων. Οἱ πρότερον ἐρχόμενοι θὰ εὐρίσκωσι τὴν θύραν τοῦ σχολείου κεκλεισμένην, καὶ αὕτη εἶναι ἡ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δυνατὴ τιμωρία. Ὅπου ὁμοῦς ὑπάρχει ἐπιστάτης ἢ ἐπιμελητῆς ἐν ἐνεργείᾳ, δύναται νὰ παραταθῇ ὁ χρόνος τῆς συναθροίσεως τῶν μαθητῶν καὶ μέχρις ἡμισείας ὥρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως. Ἄν δὲ τινες ἔρχονται καὶ πρὸ τῆς ὥρας ταύτης, δὲν ἀποδιώκονται μὲν, ἀλλὰ εἰσερχόμενοι τιμωροῦνται διὰ περιορισμοῦ, ὀρθοστασίας, κτλ.

Οἱ ὕστερον τῆς τεταγμένης ὥρας ἐρχόμενοι, ἂν μὲν ἦλθον ὀλίγον τι μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ διδασκάλου, ὀρθοστατοῦσι κατὰ τὴν πρώτην ὥραν· ἂν δὲ ἦλθον μετὰ τὴν ἔναρχιν τῆς διδασκαλίας, πρὸς τῇ ὀρθοστασίᾳ κρατοῦνται μετὰ τὸ τέλος τῶν μαθημάτων ἐν τῷ σχολείῳ, ἴσον χρόνον ὅσον ὕστερησαν, ἢ ἐν ἐπαναλήψει καὶ διπλάσιον.

Ὅπου αὐτὸς ὁ διδάσκαλος καὶ ἐπιστατεῖ ἐν τῷ σχολείῳ, ὀφείλει νὰ ἔρχεται τοῦλάχιστον 15 λεπτά εἰς τὸ σχολεῖον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων, ἵνα ἀνοίγῃ τὸ σχολεῖον ἢ τὴν αὐλὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητάς, καὶ ἵνα ἐπιμελῆται αὐτῶν. Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πρέπει νὰ προετοιμάζῃ καὶ πᾶν ὅ τι θὰ ἦναι χρήσιμον εἰς τὴν διδασκαλίαν, οἷον νὰ γράφῃ ἐπὶ τοῦ πίνακος, νὰ διευθετῇ τὰ διδακτικὰ ὄργανα κ. τ. λ. ἵνα μὴ χάνῃ χρόνον ἐν καιρῷ τῆς διδασκαλίας.

Ὅπου ὑπάρχει ἴδιος ἐπιστάτης ἄξιος, ἢ ἐπιμελητῆς, δύναται ὁ διδάσκαλος νὰ ἀναθέσῃ εἰς αὐτὸν τὸ ἔργον τῆς ἀνοίξεως τοῦ σχολείου καὶ τῆς ἐπιβλέψεως. Ἀλλὰ καὶ τότε ὀφείλει ὁ διδάσκαλος 5 λεπτά τοῦλάχιστον πρὸ τῆς ἐνάρξεως νὰ εὐρίσκεται ἐν τῷ σχολείῳ χάριν τῆς εἰρημένης προετοιμασίας.

Ἄν τὸ σχολεῖον ἔχῃ αὐλὴν εὐρύχωρον, συμφέρει πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων οἱ μαθηταὶ νὰ περιφέρονται ἐν τῇ αὐλῇ, ἂν ὁ καιρὸς τὸ συγχωρῇ. Ἄλλως, ἂς εἰσέρχωνται εὐθὺς εἰς τὸ σχολεῖον.

Ἄν οἱ μαθηταὶ περιφέρονται διαλελυμένοι ἐν τῇ αὐλῇ καὶ πρόκειται

νά εἰσέλθωσιν, ἄς μὴ εἰσέρχωνται μηδέποτε πάντες σωρηδὸν καὶ ἀτάκτως, ἀλλ' ἄς συντάσσωνται πρῶτον ἔξω κατὰ τὰ βάρη, ἰσταμένων ἐν τινι πλευρᾷ τῆς αὐλῆς κατὰ σειρὰν τῶν ἐπιμελητῶν τῶν βάρων (περὶ ὧν κατωτέρω) καὶ τασσομένων τῶν τοῦ αὐτοῦ βάρου ὀπισθεν τοῦ οἰκείου ἐπιμελητοῦ, καὶ οὕτως ἄς εἰσέρχωνται ἕκαστον βᾶθρον κατὰ τὴν προσήκουσαν τάξιν.

Ἄμα εἰσερχόμενοι οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς διδασκαλίας, ἀποθέτουσι τοὺς πῖλους καὶ τοὺς σάκκους των εἰς τὴν ἐκάστῳ προτεταγμένην θέσιν, λαμβάνουσιν ἐκ τοῦ σάκκου τὰ ἀναγκαῖα βιβλία καὶ ὄργανα καὶ καταλαμβάνουσιν ἕκαστος τὴν προτεταγμένην αὐτῷ θέσιν ἐπὶ τῶν βάρων, ἣν οὐδέποτε δύναται νὰ ἀλλάξῃ αὐθαίρετως.

Εἰς τὴν κατάταξιν τῶν παιδῶν ἐπὶ τῶν βάρων πρέπει ὁ διδάσκαλος νὰ ᾔηται πολὺ δίκαιος καὶ εὐσυνείδητος. Εἶναι φανερὸν ὅτι αἱ ἐγγυτέρω τῆς ἑδρας τοῦ διδασκάλου θέσεις πλεονεκτοῦσι τῶν ἀπωτέρω. Κατὰ τι πλεονεκτοῦσι καὶ οἱ κατὰ τὰ ἄκρα τῶν βάρων καθήμενοι τῶν ἐν τῷ μέσῳ. Ὡς ὅρος κατατάξεως πρέπει νὰ τίθεται ἡ ἡλικία, ἡ σωματικὴ καὶ ψυχικὴ κατάστασις, καὶ τὸ εὐάγωγον ἢ δυσάγωγον τῶν παιδῶν. Δηλαδή οἱ νεώτεροι πρέπει νὰ τοποθετῶνται πλησιέστερον ὡσαύτως οἱ μυωπικοὶ καὶ οἱ δυσήκοοι· ἔτι δὲ οἱ εἰς τὴν ἀταξίαν ἐπιρρεπεῖς καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον δεόμενοι τῆς ἐπιβλέψεως τοῦ διδασκάλου. Αὐτοὶ ὅμως οὗτοι, ἔταν ἡ ἀταξία αὐτῶν εἶναι ἀδιόρθωτος καὶ ὀλίγον τοὺς μέλη ἂν βλέπωνται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, συμφέρει νὰ καθίζωσιν ὀπισθεν τῶν ἄλλων, ἵνα μὴ ἐνοχλῶσι τοὺς ἄλλους ἀτακτοῦντες ἢ βλάπτωσι διὰ τοῦ κακοῦ παραδείγματος.

Πλὴν τούτων καὶ ἄλλαι περιστάσεις πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν κατάταξιν· οἷον, ἀσθενικοὶ παῖδες νὰ μὴ τοποθετῶνται ἐν χειμῶνι παρὰ τὴν θύραν, ἐσκιατραφημένοι νὰ μὴ ἐκτίθενται εἰς τὸν ἥλιον. Δύο ἢ πλείονες εὐτακτοὶ παῖδες καὶ πρὸς ἀλλήλους καλοὶ φίλοι ἢ ἀδελφοὶ συμφέρει νὰ καθίζωσι παρ' ἀλλήλους· ἂν ὅμως ἡ φιλία των συνίσταται εἰς τὸ νὰ συμπαίζωσι καὶ συνατακτῶσι, πρέπει νὰ χωρίζωνται. Πολλάκις ἀτακτος καὶ ἀπειρόκαλος μαθητὴς, μὴ ἐστερημένος δὲ φιλοτιμίας, συμφέρει νὰ καθίζη παρ' εὐτακτον καὶ φιλόκαλον χάριν παραδείγματος. Χρεῖα ὅμως προσοχῆς, μήπως βλάπτεται ὁ ἀγαθὸς μαθητὴς ἐκ τῆς γειτνιασεως ταύτης. Τοιαῦται περιστάσεις καθιστῶσιν ἀναγκαίαις καὶ ἐντὸς τοῦ σχολικοῦ ἔτους τινὰς μεταθέσεις. Ἡ μετάθεσις ὅμως ὡς ἀμοιβὴ ἢ τιμωρία τῶν ἐπιμελῶν καὶ εὐτάκτων, ἢ τῶν ἐναντίων ἀποδοκιμάζεται.

Εἰς τὰ ἄκρα τῶν βάρων τοποθετοῦνται οἱ ἰκανώτατοι καὶ ἐπιμελέ-

στατοι τῶν μαθητῶν, ὀνομαζόμενοι ἐπιμεληταὶ τῶν βάθρων. Τὰ ἔργα τούτων, ὡς τοιούτων, θὰ δηλώσῃ ἡμῖν προῖὼν ὁ λόγος.

Διὰ πᾶσαν ἐνδεχομένην καὶ ἀναπόφευκτον ἀπουσίαν τοῦ διδασκάλου ἐκ τῆς αἰθούσης τῆς διδασκαλίας, διορίζεται ὁ ἐπιμελέστατος καὶ εὐτακτότατος πάντων τῶν μαθητῶν, ἔτι δὲ καὶ αὐστηρότατος τὸ ἦθος, γενικὸς ἐπιμελητῆς αὐτῶν. Οὗτος καταλαμβάνει τὴν ἔδραν τοῦ διδασκάλου, ὑπομιμνήσκει πρῶτον εἰς τοὺς ἐκτρεπομένους τὸ καθήκόν των, καὶ ἂν ἐκεῖνοι διατελῶσιν ἀτακτοῦντες, σημειοῖ αὐτοὺς καὶ παραδίδει τὴν σημείωσιν εἰς τὸν διδάσκαλον. Οὗτος δὲ μετὰ σύντομον ἀπολογία ἐπιβάλλει εἰς αὐτοὺς τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν.

Ἐν τούτοις ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ φροντίζῃ, εἰ δυνατόν, μηδέποτε νὰ λείπῃ ἀπὸ τῆς αἰθούσης τῆς διδασκαλίας, ὅταν ὑπάρχωσιν ἤδη ἐν αὐτῇ οἱ μαθηταὶ συνήγμένοι. Αἱ πλεῖσται ἀφορμαὶ νεανιευμάτων καὶ ἄλλων ἀταξιῶν δίδονται ἐν καιρῷ τῆς ἀπουσίας τοῦ διδασκάλου. Ἐρρήθη δὲ ὅτι συμφέρει νὰ προλαμβάνωνται τὰ σφάλματα μᾶλλον ἢ νὰ τιμωρῶνται γινόμενα. Ἐπειτα τὴν αἰθούσαν τῆς διδασκαλίας πρέπει νὰ μάθωσιν οἱ μαθηταὶ νὰ ὑπολαμβάνωσιν ὡς τόπον ἱερὸν καὶ νὰ φέρωνται μετὰ πολλῆς εὐλαθείας ἐν αὐτῇ. Πρέπει λοιπὸν καὶ ἐλαφρῶν ἀκόμη ἀταξιῶν αἱ ἀφορμαὶ νὰ ἀφαιρῶνται, αἵτινες ἴσως ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ γινόμεναι δὲν θὰ ἦσαν ἄξια τιμωρίας.

β') Ἡ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τάξις.

Ὅπου πολλοὶ διδάσκαλοι συνεργάζονται ἐν τινι σχολείῳ, ὁ ἐπιστάτης θὰ κρούῃ τὴν κώδωνα ἀκριβῶς κατὰ τὴν τεταγμένην ὥραν τῆς ἐνάρξεως, καὶ ἐν τούτῳ οἱ διδάσκαλοι ἀμελλητί ἐμβαίνουσιν εἰς τὰς αἰθούσας τῆς διδασκαλίας των. Οἱ μαθηταὶ, εἰσερχομένου τοῦ διδασκάλου, θέτουσι γοργῶς τὰ ἐπὶ τοῦ γραφείου βιβλία καὶ πλάκας ὑποκάτω ἐπὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ σανίδος, καὶ ἀνίστανται κοσμίως. Μετὰ τοῦτο, κελεύοντος τοῦ διδασκάλου, κάθηνται. Ἐπειτα κελεύει ὁ διδάσκαλος « Τὰς χεῖρας ἐπάνω ! » Καὶ οἱ παῖδες ἀνατείνουσι τὰς χεῖρας ἀμφοτέρως, ἔχοντες τὸ ὕπτιον τῆς χειρὸς ἐστραμμένον πρὸς τὸν διδάσκαλον. Ὁ διδάσκαλος παρερχόμενος θεωρεῖ τὰς χεῖρας πάντων, ἂν ἦναι καθααί. Μετὰ τοῦτο κελεύει « Στρέψατε αὐτάς ! » Καὶ οἱ παῖδες στρέφουσι τὸ πρηνὲς τῆς χειρὸς πρὸς τὸν διδάσκαλον, ὅστις πάλιν παρερχόμενος θεωρεῖ αὐτάς. Μετὰ τοῦτο κελεύει « Τὰ μανδύλιά σας ! » Καὶ οἱ παῖδες ἐκφέρουσιν ἐκ τῶν θυλακίων τὰ μανδύλιά των καὶ ἐπιδεικνύουσιν αὐτὰ πρὸς τὸν διδάσκα-

λον. Παρερχόμενος ὁ διδάσκαλος πρὸς θεωρίαν τῶν χειρῶν, θεωρεῖ ἄμα καὶ τὰ πρόσωπα τῶν μαθητῶν καὶ τὰ ὦτα, ἂν ᾖναι καθαρὰ, καὶ τὴν κεφαλὴν, ἂν ᾖναι λελουσμένη καὶ ἐκτενισμένη, καὶ τὰ ὑποδήματα, ἂν ᾖναι καθαρισμένα. Ὅσοι μαθηταὶ δὲν ἔχουσι τι τούτων καθαρὸν καὶ ἐν τάξει, ἢ ἀποστέλλονται εἰς τὴν βρῦσιν τοῦ σχολείου, ἵνα νιφθῶσιν, ἢ τοποθετοῦνται εἰς θέσιν ἀποχεχωρισμένην ἀπὸ τῶν ἄλλων μαθητῶν, ἢ μετὰ συχνὴν ἐπανάληψιν ἀποπέμπονται εἰς τὴν οἰκίαν, ἵνα ἐκεῖ καθαρισθῶσι.

Μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς καθαριότητος γίνεται ἡ προσευχή. Πάντες ἀνίστανται ἐπὶ τῷ κελεύσματι τοῦ διδασκάλου καὶ σταυροῦσι τὰς χεῖρας, καὶ ἀφοῦ οὗτος βεβαιωθῆ ὅτι ἐπικρατεῖ ἐντελής σιγῆ, τάξις καὶ προσοχή, νεύει πρὸς τὸν ἐπιτετραμμένον τὴν ἀπαγγελίαν τῆς προσευχῆς μαθητὴν, καὶ οὗτος λέγει αὐτὴν μεγαλοφώνως, εὐκρινῶς καὶ σεμνῶς. Συνήθης προσευχὴ ἔστω τὸ « Ἅγιος ὁ Θεὸς » τρεῖς μετὰ τριῶν σημείων τοῦ σταυροῦ, καὶ τὸ « Πάτερ ἡμῶν » καὶ τέλος πάλιν τρεῖς τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἢ ἄδουσιν ἐν ἀρχῇ πάντες ἄσμά τι ἱερόν, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει ὁ ἐπιτετραμμένος τὸ « Πάτερ ἡμῶν. »

Μετὰ τὴν προσευχὴν, κελεύοντος τοῦ διδασκάλου, καθίζουσιν οἱ μαθηταὶ, ἐν ἴσῃ ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσει οἱ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βάρου, καὶ ἐν εὐθυγραμμίᾳ οἱ ὀπισθεν ἀλλήλων· διότι οὕτω ὁ διδάσκαλος καὶ εὐκολώτερον ἐπιβλέπει πάντας καὶ εὐθὺς αἰσθάνεται καὶ τὴν ἐλαχίστην μετατόπισιν τινος.

Καθήμενοι πρέπει νὰ κρατῶσι τὸν κορμὸν των εὐθὺν καὶ ὀρθιον, ἀκόμη καὶ ὅταν γράφωσι, τοὺς δὲ πόδας νὰ ἔχωσι παρ' ἀλλήλους ἐπὶ τοῦ ὑποποδίου, οὐδέποτε ἐπ' ἀλλήλους, οὐδὲ νὰ κινῶσιν αὐτούς· τὰς δὲ χεῖρας, ἂν δὲν πρέπη νὰ κρατῶσι βιβλίον ἢ γραφίδα, ἢ νὰ σημάνωσι τι δι' αὐτῶν, πρέπει νὰ ἔχωσιν αἰείποτε συμπεπλεγμένας ἔμπροσθέν των ἐπὶ τοῦ γραφείου· νὰ βλέπωσι δὲ πρὸς τὸν διδάσκαλον ἀτενῶς.

Πρὶν βεβαιωθῆ ὁ διδάσκαλος ὅτι πάντες οἱ μαθηταὶ ἔχουσι τὴν εἰρημένην στάσιν καὶ ὅτι ἐπικρατεῖ ἐντελής σιγῆ καὶ ἡρεμία, δὲν πρέπει νὰ ἀρχίσῃ τὴν διδασκαλίαν του.

Θὰ ᾖτο ἀντιπαιδαγωγικόν, ἂν ἤθελεν ὁ διδάσκαλος ἐκάστοτε διὰ μακρῶν ὑπομνήσεων καὶ νουθετήσεων νὰ ἀποκαθιστᾷ τὴν εἰρημένην τάξιν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀρκεῖ ἐπίσχεσις καὶ σιγῆ αὐτοῦ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς καὶ προσήλωσις αὐστηροῦ βλέμματος ἐπὶ τοὺς μὴπω ἐλθόντας εἰς τάξιν, ἵνα φέρῃ πάντας εἰς ταύτην. Εἰ δὲ μὴ, ἐν νεῦμα, ἐλαφρὸς κτύπος ἐπὶ τῆς ἔδρας, ἢ ἡρεμία ἐκφώνησις « Προσοχή! » πάντως θὰ ἀποκαταστήσῃ αὐ-

τὴν. Ἐνταῦθα ἔχει εὐκαιρίαν ὁ διδάσκαλος νὰ ἐπιδείξῃ τὴν παιδαγωγικὴν δύναμιν τοῦ ὀφθαλμοῦ του.

Ἄν διὰ τι γελοῖον συμβεβηκὸς ἅπαντες οἱ μαθηταὶ θορυβήσωσι, τότε διατάσσει ὁ διδάσκαλος αὐτοὺς ἐντόνως καὶ σπουδαίως νὰ σηκωθῶσιν ὀρθοί, πάλιν νὰ καθίσωσι, πάλιν νὰ σηκωθῶσι, νὰ ἀνατείνωσι τὰς χεῖρας καὶ νὰ ἐκτελέσωσιν τινὰς χειρονομίας, ἴσως καὶ νὰ ψάλωσιν τι, ἔπειτα νὰ καθίσωσι πάλιν, λαμβάνοντες τὴν προεπινοηθεῖσαν στάσιν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἕως ἐπικρατήσῃ ἄκρα σιγή, ὃ δὲ διδάσκαλος ἐν τούτῳ προσβλέπει αὐστηρῶς τοὺς μαθητάς· ἔπειτα ἀναλαμβάνουσι τὴν διακοπεῖσαν ἐργασίαν. Εἰς τὸ αὐτὸ ἐπιχείρημα ἕως καταφεύγῃ καὶ ὁσάκις οἱ μαθηταὶ ἔνεκα μακρᾶς καὶ ὄχι πολὺ τερπνῆς διδασκαλίας, μάλιστα ἐν ἡμέρᾳ θερμῇ, ἀποκάμνουσι καὶ ἀρχίζουσι νὰ ἀνησυχῶσι.

Κατὰ τὴν διεξαγωγὴν μαθήματός τινος συνήθως τηρεῖται ἡ ἑξῆς τάξις· α'. γίνεσθαι ἐξέτασις τοῦ προδεδιδαγμένου ἢ ἐπιθεώρησις οἰκιακῆς ἐργασίας· β'. ἐρμηνεία τοῦ ἐπομένου μαθήματος· γ'. ἐξέτασις τούτου ἂν κατενοήθη· δ'. γραπτὴ ἄσκησις τοῦ δεδιδαγμένου. Ἐπι δὲ πρέπει πάντοτε ὁ διδάσκαλος νὰ δίδῃ οἰκιακὴν ἐργασίαν. Ταύτης τὸ μὲν ποσὸν ρυθμίζεται πρὸς τὰς οἰκιακὰς περιστάσεις τῆς πλειονότητος τῶν παίδων σχολείου τινός. Ἄν δηλαδὴ ἐν τινὶ σχολείῳ μαθητεύουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὐποροὶ παῖδες, καὶ εὐρίσκεται ἐν πόλει, ὅπου ὁ οἰκιακὸς βίος συνήθως εἶναι κανονικώτερος καὶ ὀλιγώτερον μεταχειρίζεται εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ τοῦ μαθητεύοντος παιδός, ἐκεῖ δύναται ὁ διδάσκαλος νὰ ἐπιβάλλῃ πλεονον οἰκιακὴν ἐργασίαν. Ἐν δὲ ταῖς κώμαις, ὅπου ὁ οἶκος συνήθως διαθέτει εἰς τὰς χρεῖας τοῦ τὸν ἀπὸ τοῦ σχολείου ἐλεύθερον χρόνον τῶν παίδων, καὶ ἐν σχολείῳ ἀπόρων παίδων πρέπει νὰ εἶναι πολὺ μικραὶ αἱ οἰκιακαὶ ἐργασίαι. Ὡς πρὸς δὲ τὸ ποιὸν, ἢ ἐπιβαλλομένη οἰκιακὴ ἐργασία πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε τοιαύτη, ὁποῖαν νὰ εἶναι βέβαιος ὁ διδάσκαλος ὅτι καὶ οἱ ἀσθενέστατοι τῶν μαθητῶν ἔσονται νὰ τὴν ἐκτελέσωσιν ἄνευ ξένης βοήθειας.

Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἐπιόντος μαθήματος, ἂν δὲν εἶναι χρεῖα νὰ βλέπωσιν εἰς βιβλίον οἱ μαθηταὶ ἢ νὰ γράφωσιν, ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι τὴν ἔμπροσθεν εἰρημένην στάσιν καὶ νὰ βλέπωσιν ἀτενῶς πρὸς τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ διδάσκαλος πρέπει νὰ ὀρθοστατῇ, ἂν δὲν τοῦ εἶναι δυσφόρητον, καὶ νὰ μένῃ ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, οὐχὶ νὰ περιπατῇ ἄνω κάτω· διότι εἶναι δύσκολον εἰς τοὺς παῖδας νὰ παρακολουθῶσι τὰς κινήσεις αὐτοῦ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν· καὶ ἄνευ μεγάλης ἀνάγκης δὲν πρέπει νὰ καταλείπῃ τὴν ἔδραν του.

Κατὰ τὴν ἐξέτασιν πρέπει ὁ διδάσκαλος νὰ ἀποτείνῃ τὴν ἐξεταστικὴν ἐρώτησιν εἰς πᾶσαν τὴν τάξιν, οὐχὶ εἰς ἓνα μαθητὴν προνομασθέντα· διότι οὕτω μόνος ἐκεῖνος φροντίζει περὶ τῆς προσηκούσης ἀποκρίσεως, οἱ δὲ ἄλλοι νομίζουσιν ἑαυτοὺς ἀπηλλαγμένους.

Ἡ ἐρώτησις πρέπει νὰ ᾖ σαφὴς καὶ ὠρισμένη, δηλαδὴ νὰ ἐπιδέχεται μόνον μίαν ὀρθὴν ἀπόκρισιν.

Ἄγυρτικαὶ εἶναι αἱ ἐρωτήσεις, καθ' ἃς ὁ διδάσκαλος λέγει σχεδὸν ὅλον τὸ ἀποκριτέον καὶ ἀφίγει εἰς τὸν μαθητὴν διὰ τινος ἢ τινῶν λέξεων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῆς ἀκολουθίας τοῦ λόγου ὑποδηλουμένων, νὰ ἀποτελειώσῃ τὴν ἀπόκρισιν· καταγέλαστοι δὲ ἐκεῖναι, καθ' ἃς μόνον συλλαβαί τινες καταλείπονται εἰς τὸν μαθητὴν πρὸς ἀπόκρισιν.

Τὸ ἐρωτώμενον πρέπει νὰ δύνανται πάντες οἱ μαθηταὶ νὰ ἀποκριθῶσιν, εἰ δὲ μὴ οἱ πλεῖστοι.

Ἐρωτήσεις, τὰς ὁποίας ἐκ τῶν προτέρων ἤξεύρει ὁ διδάσκαλος ὅτι ὀλιγιστοὶ εὐφυεῖς δύνανται νὰ ἀποκριθῶσι, δὲν πρέπει νὰ ἀποτείνῃ.

Ὡσαύτως δὲν πρέπει νὰ μετχειρίζεται σχολιάς ἢ ἀπατηλάς ἐρωτήσεις.

Οἱ μαθηταὶ οἱ νομίζοντες ἑαυτοὺς ἱκανοὺς νὰ δώσωσι τὴν προσήκουσαν ἀπόκρισιν, σημαίνουσι τοῦτο μετριοφρόνως, ἀνατείνοντες τὸν πῆχυν τῆς δεξιᾶς καὶ τὸν λιχανὸν ἐκ τῶν δακτύλων, στηριζομένου τοῦ ἀγκῶνος ἐπὶ τοῦ βάρου. Πᾶσα ἀλλοίκα σήμανσις, οἷον δι' ἀνατάσεως τῆς ὅλης χειρὸς, δι' ἀναστάσεως ἐκ τῆς θέσεως, διὰ προκύψεως, διὰ συστροφῆς τοῦ δακτύλου ἐν τῷ ἀέρι, διὰ φωνῆς ἐγὼ! ἐγὼ! πρέπει ἀνευδρότως νὰ καταπολεμῆται.

Μετὰ τὴν ἐρώτησιν ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ δίδῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τὸν ἀναγκαῖον χρόνον πρὸς σκέψιν ἢ ἀνάμνησιν· ἔπειτα ὀρίζει συνήθως ἐκ τῶν σημαίνοντων ἓνα τὸν ἀποκρινομένον. Δύναται ὅμως νὰ ὀρίξῃ εἰς ἀπόκρισιν καὶ ἐκ τῶν μὴ σημαίνοντων, ὅσάκις νομίζει τοῦτο συμφέρον.

Ὁ ὀρισθεὶς ἀνίσταται ἐν τῇ θέσει τοῦ ὀρθίου, στηρίζει τὰς ἄκρας χεῖρας ἐπὶ τοῦ βάρου, (ἢ καὶ σταυρόνει αὐτὰς εἰς μικροτέρας τάξεις,) βλέπει κατ' εὐθεΐαν πρὸς τὸν διδάσκαλον καὶ ἀποκρίνεται ζωηρῶς καὶ εὐκρινῶς.

Ἡ ἀπόκρισις πρέπει νὰ ᾖ πλήρης πρότασις, οὐχὶ συμπληρωτικὴ τῆς ἐρωτήσεως τοῦ διδασκάλου.

Ἀποκρίσεις διὰ τοῦ ναι καὶ ὄχι, ἢ διὰ τινῶν λέξεων μόνον, εἰσὶν ἀπόβλητοι, καὶ ἂν ᾖναι ὀρθαί. Ὁ λόγος εἶναι προφανής. Ἐν τῷ σχολείῳ δὲν πρόκειται νὰ μάθωσιν οἱ παῖδες μόνον τὰ πράγματα, ἀλλὰ νὰ ἀσκηθῶσι καὶ εἰς τὸ λέγειν ὀρθῶς περὶ τούτων. Ἐν τούτοις μόνον εἰς κατωτέρας τάξεις πρέπει νὰ τηρῆται ἀπαράβατος ὁ νόμος οὗτος.

Ὁ μὴ δυνάμενος νὰ ἀποκριθῆ εἶναι τιμωρητέος, οὐ μόνον διὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ ἐρωτώμενου, ἀλλὰ καὶ διότι ἐσήμανεν. Ἄν δέ τις ἀποκρίνεται μὲν, ἀλλ' οὐχὶ τὴν ὀρθὴν ἀπόκρισιν, πρὶν καταδικάσῃ τὸν μαθητὴν ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ συλλογισθῆ, ἂν τὸ σφάλμα προέρχεται ἐξ ἀπροσεξίας τοῦ μαθητοῦ εἰς τὸ ἐρωτώμενον ἢ ἐξ ἀμελετησίας, ἢ μᾶλλον ἐκ παρεννοήσεως τοῦ ἐρωτώμενου, ἢς αἰτία εἶναι οὐχὶ σπανίως ἀμελείας, ἀόριστος, ἐπιπόλαιος κατασκευὴ τῆς ἐρωτήσεως παρὰ τοῦ διδασκάλου. Ἐνταῦθα ἔχει ὁ διδάσκαλος εὐκαιρίαν νὰ διδαχθῆ μέγα μέρος τοῦ Γνωθίσαυτὸν παρὰ τῶν παιδῶν, ἂν εἶναι ἐπιδεκτικὸς μαθήσεως, δηλαδὴ ἂν δὲν εἶναι ὀξύθυμος, καὶ ἂν δὲν κατέχεται ὑπὸ τῆς ψευδοφιλοτιμίας νὰ θέλῃ νὰ νομίζεται ἀναμάρτητος, καὶ σφαλῆς νὰ αἰσχύνηται νὰ φανῆ εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι καὶ αὐτὸς ἐσφάλῃ.

Ὅταν πρόκειται περὶ πράγματος, τὸ ὁποῖον ὀφείλουσι πάντες νὰ ἠξεύρωσιν, οἷον κατὰ τὴν ἐξέτασιν μεμελετημένου μαθήματος, πρέπει νὰ περιμένῃ νὰ σημάνωσι πάντες. Ἄν ὀλίγιστοι σημαίνωσι, πάλιν δίδεται ἀφορμὴ εἰς τὸν διδάσκαλον νὰ συλλογισθῆ μήπως ἡ διδασκαλία ἦτο τροφὴ δύσπεπτος ἢ ὑπέρογκος εἰς τοὺς παῖδας, καὶ, ἀντὶ νὰ τιμωρήσῃ αὐτοὺς, νὰ παρασκευάσῃ ἐκ νέου αὐτὴν εὐπεπτοτέραν.

Ἐν ᾧ μαθητὴς τις ἐξετάζεται οἱ ἄλλοι ὀφείλουσι νὰ παραέχωσιν, ἂν ἀποκρίνεται ὀρθῶς. Καὶ ἂν τις νομίζῃ ὅτι σφάλλεται που ὁ ἐξεταζόμενος, οὐδόπως συγχωρεῖται νὰ παρεμπύπτῃ εὐθὺς διορθῶν, ἀλλὰ δικαιούται νὰ ἀνατείνῃ τὴν χεῖρα, καὶ ὅταν εἶναι καιρὸς, ὁ διδάσκαλος ὀρίζει ἐκ τῶν σημαινόντων τὸν διορθώσοντα. Ἐνίοτε ὅμως εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀπαγορευθῆ καὶ τὸ νὰ ἀνατείνωσι τὴν χεῖρα, πρὶν ἀποτελειώσῃ τὸν λόγον του ἢ τὸ ἔργον τοῦ ὁ ἐξεταζόμενος· διότι ἐνδέχεται οὗτος μὲν νὰ λέγῃ ἢ νὰ ἐργάζεται ὀρθῶς, ἄλλος δέ τις, νομίζων ὅτι σφάλλεται, ἀνατείνει τὴν χεῖρα, ὁ δὲ ἐξεταζόμενος ἐκ τούτου θορυβούμενος μεταπίπτει ἀπὸ τοῦ ὀρθοῦ εἰς τὸ ἐσφαλμένον.

Ἄντὶ ὀλίγων ἐπὶ μακρὸν χρόνον εἶναι συμφερότερον νὰ ἐξετάζωνται πολλοὶ ἐπ' ὀλίγον χρόνον ἕκαστος· πολλοὶ μὲν, ἵνα συχνότερον ἐξεταζόμενοι πάντες, ὀλιγώτερον τολμῶσι νὰ ἀμελῶσιν, ἐλπίζοντες ὅτι θὰ λάθωσι τὸν διδάσκαλον, καὶ ἵνα συχνότερον ἀσκῶνται· ἐπ' ὀλίγον δὲ χρόνον ἕκαστος, διότι εἶναι δύσκολον ἐπὶ μακρὸν χρόνον νὰ κρατῆται ἐντεταμένη ἢ προσοχὴ τῶν μὴ ἐξεταζομένων.

Οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ ἐξετάζωνται ἀναμῆξ καὶ δι' ὀλίγων ἡμερῶν οἱ πάντες εἰς ἕκαστον μάθημα. Πρὸς τοῦτο δύναται ὁ διδάσκαλος νὰ καταστήσῃ δι' ἑαυτὸν τάξιν τινὰ ἄγνωστον καὶ ἀνεξιχνίαστον εἰς τοὺς μαθη-

τάς. Πρέπει δὲ νὰ φυλάττηται ἀπὸ δύο τινῶν, πρὸς ἃ ἀνεπαισθήτως παρετηρήθη ὅτι ῥέπει πᾶς διδάσκαλος πρῶτον, ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξετάζη συχνότερον τοὺς πλησίον ἑαυτοῦ καθημένους, ἵνα μὴ εἰς τὴν ἀδικίαν τὴν ἐξ ἀνάγκης προσγινομένην εἰς τοὺς ὑπισθεν καθημένους προσθέτῃ ὁ διδάσκαλος καὶ ἐκούσιον ἀδικίαν· δεύτερον, ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξετάζη συχνότερον τοὺς ἱκανωτέρους. Τούτου τοῦ δευτέρου αἴτιον εἶναι φυγοπραγμοσύνη τις τοῦ διδασκάλου, διότι οἱ ἀνίκανοι ἐξεταζόμενοι, παρέχουσι πράγματα εἰς τὸν διδάσκαλον.

Ἄν μέλλῃ νὰ γείνη ἀνάγνωσις ἢ γραφή, καὶ χρῆσις ἄρα βιβλίων καὶ πλακῶν, πρέπει νὰ γίνεται ἢ ἀναφορὰ καὶ ἢ ὑπόθεσις τῶν ὄργάνων τούτων οὐ μόνον ἐν ταχεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ ἡρεμίᾳ. Πρὸς τοῦτο γίνεται ἡ ἐργασία αὕτη διὰ τακτικῶν κελευσμάτων· δηλαδὴ κελεύει ὁ διδάσκαλος Τὰ βιβλία (ἢ τὰς πλάκας) ἐπάνω! Ἐν! Ἐν τούτῳ συλλαμβάνουσιν οἱ μαθηταὶ τὰ ἐπὶ τῆς σανίδος ὑποτεθειμένα βιβλία, κύπτοντες, ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἴδωσι, πάντες ἐκ τοῦ δεξιοῦ μέρους. « Δύο! » Ἐν τούτῳ ἀνυψοῦσι τὰ ληφθέντα ὑπεράνω τοῦ γραφείου, ἔχοντες τὰς χεῖρας ὀριζονταίους. « Τρία! » Ἐν τούτῳ καταθέτουσιν αὐτὰ ἐπὶ τοῦ γραφείου ἀψοφητί. Ὁμοίᾳ τάξις τηρεῖται καὶ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτῶν. Εἰς τὸν Ἐν! ἀνυψοῦσι τὰ βιβλία εἰς τὰ δύο! θέτουσιν αὐτὰ ὑποκάτω· εἰς τὸ Τρία! θέτουσι τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ γραφείου συμπεπλεγμένας, καὶ λαμβάνουσι τὴν προσήκουσαν στάσιν.

Ἄν πρόκειται νὰ γράψωσιν ἐπὶ πλακῶν ἢ ἐπὶ χάρτου, κελεύει ὁ διδάσκαλος νὰ ὑψώσωσι τὰς γραφίδας, ἵνα ἴδῃ ἂν ἔχουσι πάντες καὶ ἂν εἶναι ἐν καλῇ καταστάσει (ἂν αἱ λίθιναι γραφίδες ἔχουσι τὸ προσῆκον μέγεθος καὶ ἂν εἶναι ἐξεσμένα.)

Αἱ πλάκες τῶν παιδῶν πρέπει νὰ ἔχωσιν ἱκανὸν μέγεθος, νὰ εἶναι καλῶς κεχαραγμένα καὶ νὰ φέρωσιν ἐξηρητημένον τεμάχιον σπόγγου βεβρεγμένου. Εὐχῆς ἔργον εἶναι νὰ μὴ λαμβάνωσιν οἱ παῖδες τὰς πλάκας μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὴν οἰκίαν, ἀλλὰ νὰ καταλείπωσιν αὐτὰς εἰς τὸ σχολεῖον. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει γίνεται ἐν καιρῷ ἡ διανομὴ ὧδε· προσκαλεῖ ὁ διδάσκαλος τοὺς ἐπιμελητὰς τῶν βάθρων καὶ δίδει εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν τόσας πλάκας, ὅσοι εἰσὶν οἱ καθημένοι ἐπὶ ἐκάστου βάθρου. Οὗτοι δὲ, ἂν ὑπάρχῃ διάδρομος μεταξὺ ἐκάστου βάθρου, παρερχόμενοι ἔμπροσθεν καταλείπουσιν ἀνὰ μίαν εἰς ἕκαστον παῖδα· ἂν δὲ δὲν ὑπάρχῃ, φέροντες τὰ ληφθέντα, καθίζουσιν εἰς τὴν θέσιν των, καταλείπουσιν ἔμπροσθεν ἑαυτῶν τὴν ὑποκάτω, καὶ τὰς λοιπὰς πάσας παραδίδουσιν ἕκαστος εἰς τὸν παρακαθήμενον μαθητὴν. Οὗτος πάλιν καταλιπὼν τὴν ὑποκάτω ἔμπροσθεν του παραδίδει τὰς λοιπὰς εἰς τὸν κατόπιν, καὶ οὕτω μέχρι τέλους. Ἡ

αὐτὴ τάξις τηρεῖται καὶ κατὰ τὴν συναγωγὴν καὶ παράδοσιν τῶν πλακῶν εἰς τὸν διδάσκαλον. Ἴνα δὲ μὴ λαμβάνῃ ἄλλος ἄλλου πλάκα, χειρότερον ἀντὶ καλλιτέρας, καλὸν εἶναι ἐν ἀρχῇ τοῦ σχολ. ἔτους ἕκαστος μαθητῆς νὰ καταβάλλῃ τὸ τίμημα εἰς τὸν διδάσκαλον καὶ οὗτος νὰ φροντίσῃ περὶ ἀγορᾶς ὁμοιομόρφων πλακῶν.

Πᾶσα διατάραξις ἢ διακοπὴ τῆς διδασκαλίας πρέπει ἐπιμελῶς νὰ ἀποφεύγηται. Ἡ διδασκαλία καὶ ἀγωγή τῶν παιδῶν ἀπαιτεῖ, καθὼς ἡ κλώσῃσις, ἡρεμίαν καὶ ζέσιν. Ὅθεν

Ἄν οἱ παῖδες θέλουσι νὰ ἐρωτήσωσι τι τὸν διδάσκαλον, πρέπει νὰ σημῶσι τοῦτο δι' ἀνατάσεως τῆς χειρός. Πρὶν ὁ διδάσκαλος ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτοὺς νὰ εἴπωσι εἰ θέλουσι, δὲν πρέπει νὰ συγχωρῆται μηδεμία ἐρώτησις.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν δὲν συγχωροῦνται καταγγελίαι ἢ παράπονα τῶν μαθητῶν εἰς ἀλλήλους, ἢ ἀνακρίσεις. Ἐὰ τοιαῦτα ἢ διαλύονται συντόμως πρὸ τῆς ἐνάρξεως, ἢ ἀναβάλλονται μετὰ τὸ τέλος τοῦ μαθήματος.

Δὲν συγχωρεῖται κατὰ τὴν ὥραν τῆς διδασκαλίας νὰ ἔρχονται γονεῖς καὶ νὰ φέρωσι παράπονα ἢ νὰ ζητῶσι πληροφορίας, ἀλλὰ νὰ κάθηνται ἤσυχοι περιμένοντες τὸ τέλος.

Γονεῖς ἢ ἄλλοι ἐπισκεπτόμενοι τὸ σχολεῖον, δὲν συγχωρεῖται νὰ περιφέρονται ἄνω κάτω ἐν τῇ αἴθουσῃ, ἢ νὰ συνδιαλέγωνται μετὰ τῶν μαθητῶν.

Οὐδεὶς διδάσκαλος τῶν συνεργαζομένων, παρὼν κατὰ τὴν διδασκαλίαν ἄλλου, συγχωρεῖται νὰ ἐπεμβάινῃ εἰς τὰ καθήκοντα ἐκείνου, ἐπιβάλλον ἤσυχίαν εἰς τοὺς μαθητάς, διορθῶν τὰ κατὰ τὴν διδασκαλίαν τυχόν σφάλματά του κ. τ. τ.

Ἄν εἰσέρχεται τις ξένος εἰς τὸ σχολεῖον, πρέπει νὰ ἀνίστανται οἱ μαθηταὶ μόνον ἀφοῦ δώσῃ εἰς αὐτοὺς ὁ διδάσκαλος τὸ πρὸς τοῦτο σημεῖον.

Τὸ νὰ ἐξέρχονται οἱ μαθηταὶ πρὸς χρείαν των κατὰ τὴν ὥραν τῆς διδασκαλίας πρέπει νὰ ἀπομάθωσιν, ἀφοῦ καθ' ἑκάστην ὥραν θὰ γίνεται διάλειμμα καὶ θὰ ἐξέρχονται οἱ μαθηταί. Ἐν τούτοις ὁ διδάσκαλος δὲν δύναται νὰ μὴ δίδῃ τὴν ἄδειαν εἰς τοὺς ἐπιμόνως ζητοῦντας, ἀλλὰ νὰ ἐπιπλήττῃ καὶ νὰ τιμωρῇ αὐτοὺς, πλὴν, ἂν εἶναι βέβαιος ὅτι διὰ σωματικὴν ἀσθένειαν καὶ ὅχι δι' ἀπρονοησίαν ἢ κακὴν ἔξιν λαμβάνουσι χρείαν τούτου.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου προμεσημβρινοῦ καὶ μεταμεσημβρινοῦ μαθήματος σημειώνει ὁ διδάσκαλος εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ ἔλεγχον τοὺς ἀπόντας μαθητάς. Τοῦτο γίνεται ταχέως καὶ ἀλανθᾶστως ὡς ἐξῆς. Ἐκαστος ἐπιμελητῆς βήθρου γνωρίζει καλῶς τοὺς ἐπὶ τοῦ βήθρου του καθημένους μα-

θητάς, ἀφοῦ πάντοτε οἱ αὐτοὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βάρου καθίζουσιν. Ὁ διδάσκαλος λοιπὸν ἐρωτᾷ « Τίς λείπει ; » Οἱ ἐπιμεληταὶ εὐθὺς ἀνίστανται, καὶ ὁ τοῦ Α' βάρου λέγει μεγαλοφώνως· « Ἐκ τοῦ Α' βάρου λείπει ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα ! ἢ τὸ Α' βάρον πλήρες ! » Καὶ ὁ διδάσκαλος σημειώνει ἐν τῷ ἐλέγχῳ, ἐν ᾧ οἱ μαθηταὶ εἰσὶ καταγεγραμμένοι ἢ καθ' ἣν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν βάρων τάξιν ἢ μᾶλλον ἀλφαβητικῶς. Μετὰ τὸν πρῶτον λέγει ὁ δεύτερος τοὺς ἀπόντας· μετὰ τοῦτον, ὁ τρίτος, μέχρι τέλους.

Οἱ μετὰ μίαν ἢ πλείονας ἀπουσίας ἐρχόμενοι εἰς τὸ σχολεῖον ὀφείλουσι νὰ φέρωσι γράμμα τῶν γονέων ἢ κηδεμόνων, δικαιολογοῦν τὴν ἀπουσίαν ἄλλως τιμωροῦνται.

(ἔπεται συνέχεια).

ΣΗ. ΜΕΡΑΤΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΠΑΡΑ ΡΩΜΑΙΟΙΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

(ἴδ. συνεχ. σελ. 105)

ΜΕΡΟΣ Α'.

Τὰ δὲ παραγγέλματα, οἷς ἠκολούθησαν πρὸς ἀνατροφὴν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν παιδῶν καὶ τὸν τρόπον καὶ τὰ ἐπὶ τούτῳ βοηθήματα θὰ ἐπιηρορορούμεθα ἐν πλάτει καὶ ἀκρίβειᾳ, ἂν διεσώζοντο τὸ παρὰ Μακροβίῳ (Saturn III 6) μνημονευόμενον σύγγραμμα τοῦ περιωνύμου Μάρκου Πορκίου Κάτωνος, τοῦ τιμητικοῦ « de liberis educandis » περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἀνατρέφειν τοὺς παῖδας καὶ τὸ τοῦ Μάρκου Τερεντίου Οὐάργωνος, ἀνδρὸς λογιωτάτου ἀπάντων τῶν Ῥωμαίων « Antiquitates rerum humanarum » ἢ ἄλλου τινὸς Τερεντίου βιβλίοι, ἐν αἷς ἱστοροῦνται Ῥωμαϊκὰ γεγονότα. Τούτων ἀπάντων γίνεται ἡ προσήκουσα μνήμη καὶ ἐκτίμησις ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν εἰδικῶς περὶ τὸ ζήτημα τῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ἀγωγῆς καὶ παιδείας ἀσχοληθέντων Niemeyer, Cramer, Krause κτλ. Καὶ ὅμως ἐκ τῆς συλλογῆς τῶν εἰς τὴν δημοσίαν ἀγωγὴν καὶ τὸν κατ' οἶκον βίον ἀναφερομένων πιστοῦται, ὅτι οὐτ' ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος περιόδῳ, οὐτ' ἐν τῇ ἐπομένῃ ἡ ἀγωγή ἐγένετο δημοσία, ἀλλ' ἰδιωτικὴ· διότι οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἐθέσπισαν διὰ νόμων ἵνα οἱ